

K 78/Ш 87

120000868240

Д. Макаров

1906

1986

K 75

K 1986
38

R 75

K 78
m 87

ДМИТРИЙ ШОСТАКОВИЧ
И МУЗИКАЛНИЯТ ЖИВОТ
В РУСЕ

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868240

39634

Тази година се навършват 80 години от рождението на именития съветски композитор, класикът на двадесетото столетие Д М И Т Р И Й Ш О С Т А К О - В И Ч (1906 - 1975). Ролята на Шостакович в музикалната култура на нашия век е действително забележителна. Той остави след себе си дело на титан. Свик - нали сме да виждаме великото във вчерашния ден, в миналото - Шостакович опроверга напълно тази "закономерност". Малцина са майсторите на XX столетие, които завладяха умовете на милиони и приживе извисиха мощен глас, "записвайки" своето име срещу понятието "съвременна класика".

Пред нас са последните редове, отправени от Шостакович към световната общественост:

"Сега мнозина говорят - сложността на съвременното изкуство се обяснява с факта, че то се превъоръжава - но имаме ли ние правото да затворим изкуството за капитален "ремонт", като лишим хората, макар и временно, от един верен спътник в живота? Очевидно, не! . . . В музиката, както и във всяка друга област на творческа дейност, новите пътища трябва непременно да се усвояват. Ако изкуството би спряло своето развитие, това би означавало творческата му гибел."

Азбучни истини . . . Зад тях обаче стоят не претенции, а велики дела, не празни пророчества, а стотици изписани страници, "заставили милиони да надрастнат апатията на делничността в разтърсваната от трагични конвулсии епоха".

Проверка на сътвореното

ХРОНИКА НА ЕДНО ПРИСЪСТВИЕ

...Русе, 1958 година, 24 януари – авторски концерт на ДМИТРИЙ ШОСТАКОВИЧ. В залата на Русенска народна опера русенци преживяват вълненията на първата среща с един от най-големите майстори в музиката на XX столетие. Ето го и авторът – дребен човек със светла коса, с фини черти, с очила, с бързи и нервни движения. Свири написания само преди месец Втори концерт за пиано. На диригентския пулт е Добрин Петков, а пред тях – многобройната публика, притаила дъх пред личността и изкуството на гениалния музикант – Дмитрий Шостакович. Звучи Деветата му симфония. Концертът се превръща в събитие с неопценима стойност. В неговата музика има толкова искреност, толкова вяра в доброто...

Видяха го след симфонията, развълнуван сред множеството оркестранти, в морето от нестихващи аплодисменти...

В "златната книга" на русенския симфоничен оркестър Шостакович ще напише следните редове:

"Скъпи приятели, сърдечно ви благодаря за радостта, която изпитах, концертирайки с вас. Желая ви големи творчески успехи!"

А отдолу: ваш Дмитрий Шостакович и познатият подпис.

Това е първото посещение на Дмитрий Шостакович в България – София, Пловдив, Варна и Русе. В края на предишната година (1957) в Москва е уточнен и подписан план за взаимно сътрудничество между Съюза на съветските и българските композитори. Като пръв посланик на съветските музиканти в България пристига Дмитрий Шостакович.

"Щастлив съм, че се удава възможност отблизо да опозная българската художествена и народна музика. Най-вече желая да чуя и опозная творчеството на младите ви композитори."

(из интервю, публикувано във в. "Отечествен фронт")

В София Константин Илиев дирижира неговата Осма симфония. Впечатленията му от съвместната работа с големия съветски творец са незаличими:

"Той беше много скромен човек – разказва К.Илиев, – не диктуваше изискванията си, не затрудняваше работата на оркестъра. Попитах го дали е съгласен с измененията в темпата, които съм направил. Оказа се, както сам Шостакович посочи, че в редица случаи поставените от него метрономни показатели не отговарят на изискванията от самата музика темпа и затова често са се налагали корекции... Като пианист той бе твърде нервен – неспокойният му дух личеше и се проявяваше непрекъснато..."

По страниците на българския печат остават множество материали от това време. С особена стойност са статиите на Любомир Пипков от 1958 година: "Шостакович — реалист" във в. "Литературен фронт" и "Шостакович в Пловдив" в списание "Българска музика". В първата от тях той ще запише:

"Началото на 1958 година у нас се ознаменува с голямо музикално събитие — гостуването на един от най-бележитите композитори на нашата съвременност, съветския композитор Дмитрий Шостакович... Идването на Дм. Шостакович донесе нещо много ново и радостно в нашия културен живот. Заедно със забележителните изпълнения на Осма симфония (Девета симфония — б. а.) и Втори клавирен концерт, ние имахме щастието да се порадваме на Шостакович — гражданина и човека — отблизо, в условия, които се създават само в социалистическите страни. Ние изпитахме наново силата на живота общуване между творческата личност и публиката и горещо желаем по-често такива срещи.

В съветската музика, в съветския симфонизъм появяването на Шостакович такъв, какъвто го виждаме в творбите му, не е случайно явление. Големите творчески личности дълбоко се подготвят ..."

По-нататък Пипков с удивителна точност и публицистична страст пише по повод на Осмата симфония:

"Пред тази величава битка — поврат в историята на войната — Шостакович не застава като стратег или историк. Нещо повече. Даже чудно нещо! Той не застава и като вдъхновен поет на победата, а като обикновен съветски човек. В тази простота, в това смирение на твореца пред подвига на народа се крие може би и тайната на неговата художествена сполука. Така, пред голямото историческо събитие, пред своята творческа задача Дмитрий Шостакович не застава върху пиедестала на човека, който може. Той предпочита да слезе в самия живот. Там той се загубва в тътена на битката, пада заедно с повалените, надига се заедно с тях, които стават. Всеки човешки вик е негов стон. Животът на другите е самият негов живот. Навярно не е никак лесно, нито просто да бъдеш съвременен творец!"

Музиката и присъствието на Шостакович в България съвсем не се измерва само с поразителното впечатление, което оставя неговата концертна обиколка. Много по-дълбоки са нейните проекции в съзнанието и духа на българската музикална общественост. В този момент неговата музика се превръща във високо то, недостижимо мерило за съвременно социалистическо изкуство. Откриваме го и в статията на Пипков:

Дружески разговор

"С гостуването на Дмитрий Шостакович ние получихме още една вярна и жива представа за социалистическия реализъм в музиката. Така, както той го усеща, разбира и осъществява, става ясно, че социалистическият реализъм е нов тласък в развитието на съвременната музика. Обогатена от традициите на миналото, асимилирала техническите и духовни завоевания от Бах до наши дни, тази музика отхвърля баналните образци, закостенелости, както по отношение на някои страни на музикалната форма, така и по отношение на музикалната изразност, интонационния и мелодичен език, идейната заостреност и хармоничен заряд. Чувствителният и богато надарен музикален творец Дмитрий Шостакович, пропит от обич към своя народ и към човека... от това съприкосновение на твореца с живота са бликнали неудържимо тези симфонии — развълнувано море от звуци, които зоват, борят се, бранят и възвестяват с еднаква сила и победите, и пораженията. Никога обаче от една "обективна", наблюдателна позиция! Творец и народ са станали едно. Ето къде се корени един от основните признаци на творби, създадени под знамето на социалистическия реализъм.

Обсегът на социалистическия реализъм е огромен. Там се срещат и не враждуват даже най-ярките творчески противоположности.....

Гостуването на Дмитрий Шостакович в нашата страна ще остане незабравимо. То раздвижи духовете, породи нови мисли в музикалните среди.

За всичко това ние сме му безкрайно благодарни."

Днес, почти тридесет години след първото гостуване на Дмитрий Шостакович в България, можем да си дадем ясна сметка за значението на това събитие. Така например, по някакво "странно" съвпадение идването на Шостакович в България е последвано хронологически от активен обновителен процес в българското музикално творчество в началото на 60-те години. Историята подсказва любопитни връзки, а може би дълбоко в себе си те съвсем не са случайност, а подготвена закономерност...

Скъпи гости на репетицията на хор "Родина" - 1965

На "Мартенски музикални дни" - Русе - 1965. Съзвездие...

...1965 година. Шостакович е повторно в България заедно с Т.Хренников. Този път в центъра на събитието седи фестивалът "МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ" и постановката на операта "КАТЕРИНА ИЗМАЙЛОВА" в Русенския оперен театър. 13 дни, равни на години, паметни за русенци и за българската общественост. Време, вписано със "златни" букви в летописа на русенската музикална култура.

За Шостакович 1965 година е изключително плодотворна. Операта "Катерина Измайлова" шества триумфално по световните оперни сцени. 12 февруари — премиера във Виенската държавна опера; пет дни по-късно е премиерата в Казан; следват Киев, Рига..., по-късно Ленинград. Сам Шостакович в едно интервю пред в. "Правда" съобщава:

"Питате ме къде още е поставена операта? Освен в Москва, Ленинград, Киев, Рига, "Катерина Измайлова" ще види светлината на рампата в Прага, Лайпциг, Русе, Лондон, Белград, Милано, Ню Йорк, Филадельфия. Сега режисьорът М. Шапиро екранизира операта в студиото "Ленфилм"."

Изумителен факт - сред гръмките имена на европейски столици и световни оперни театри се извисява по особен начин и името на единствения български музикален център, един от малкото в социалистическите страни, който поставя най-възнуващата музикална драма на Шостакович - град Русе.

* * *

Страниците из летописа ще очертаят формата на едно присъствие - човешко и гражданско, което буквално взривява фестивалното ежедневие. Оживлението е навсякъде - и в залите, и по страниците на печата, и в ускорения ритъм на събитията:

"Неделният предиобед събра на русенската гара стотици посрещачи, дошли да кажат своето сърдечно, спонтанно "добре дошли" на именитите съветски композитори Дмитрий Шостакович и Тихон Хренников.

Едва слезли от вагона, дългоочакваните гости се намериха в светлата прегръдка на обичта, събрала и поднесла в тия мигове аленото трептене на пионерските връзки, бялата свежест на цветята, приветствените възгласи, песните.

Първият секретар на ОК на БКП Петър Данаилов изрази голямата радост на русенските трудеши се... Присъствието им на русенския музикален фестивал е факт, който прибавя много към най-ярките прояви на братската дружба между българския и съветския народ." (в. "Дунавска правда")

Същия ден се урежда среща на представителите на печата, радиото и БТА с Дмитрий Шостакович.

"Много ме зарадва поканата да присъствувам -- на Мартенските музикални дни - казва Шостакович. - Толкова сърдечна беше първата среща! Останах с чувството, че трябва с нещо да се отплатя. Имахме и първа среща с нашите български колеги - композитори. Трябва да посветим повече време на такива творчески разговори. Имам желание да чуя най-новите творби на българските композитори.

Естествено, вълнувам се за моя пръв авторски концерт. Присъствах на репетиция на Софийската филхармония. Много добри музиканти са филхармониите. Добрин Петков е отличен диригент. С вълнение очаквам и премиерата на операта "Катерина Измайлова". Още съм под впечатленията на състоялата се неотдавна премиера в Киев. Вярвам в колектива на Русенската народна опера....!"

Разговор с първия секретар на ОК на БКП - Русе Петър Дананлов и н.а. Филип Кутев - 1965

Разговор с главния художествен ръководител на хор "Родина" н.а. Васил Арнаудов след репетицията на поемата "Екзекуцията на Степан Разин"

След авторския концерт в. "Дунавска правда" съобщава:

"Снощи в залата на Дома на културата при огромен успех премина авторският концерт, посветен на творчеството на народния артист на СССР, най-големия творец на музиката на нашето време, Дмитрий Шостакович. Бяха изпълнени Концерт за пиано №1, Концерт за виолончело и оркестър и Симфония №6. Зрителите продължително и възторжено аплодираха Дмитрий Шостакович, диригента Добрин Петков и солистите Михаил Хомицер и Антон Диков..."

Всички отзиви за концерта са блестящи:

"Повече от четири десетилетия музиката на Шостакович вълнува световната музикална общественост... Музиката поражда с виртуозната чистота и блясъка на оркестровия колорит, с удивителната яснота на формата..." (в. "Дунавска правда", 26 март 1965 година)

* * *

"Русе изживя изключителен музикален празник - пише Крум Ангелов на страниците на в. "Народна култура" от 3 април. - Музика за прекрасния живот, за живот, изпълнен с борба за победата над силите на злото и смъртта, за победата на доброто, на прекрасното у човека, онова, което стимулира във висша степен създаването на нови духовни и материални блага. Нови полети и победи - това е смисълът и съдържанието на богатото творчество на Шостакович... Кулминационната точка на концерта бе изпълнението на Шеста симфония..."

* * *

"Върхна точка на фестивала бе авторският концерт на Дмитрий Шостакович" (Ф.Кутев - в. "Дунавска правда").

В същия тон е и оценката на самия Хренников в интервю пред в. "Советская култура":

"Най-силно от всичко ме порази, а още повече самия Дмитрий Дмитриевич, изпълнението на неговата Шеста симфония. Аз много пъти съм слушал тази пиеса в изпълнение на различни оркестри по света. Нищо подобно до сега не съм чувал. Добрин Петков и неговият оркестър буквално ни обсипаха с фойерверк от находки - ние не успяхме да следим всички нюанси. Това бе незабравимо!"

"Мартенски музикални дни" - Русе - 1965. Бурни аплодисменти за автора

В Русе Шостакович се чувства сред искрени и сърдечни почитатели, множество приятели - това са хората от залата, които удължават концертите с неудържими аплодисменти; това са участниците в Тържествената сесия на Градския народен съвет, удостоила Шостакович със званието "Почетен гражданин на град Русе"; това са артистите от Русенската опера - участници в постановката на "Катерина Измайлова", които аплодират неизменно присъстващия на всяка репетиция Шостакович.

"Всички ние бяхме много напрегнати - споделя изпълнителката на главната роля Евелина Стоицева. - Но когато след една от последните репетиции самият Шостакович каза тихо "Спасибо!", си отдохнахме";

това са, най-сетне, и онези хора от село Пиргово, устроили посрещане, което сам Шостакович нарича "н е п о в т о р и м о".

Тихон Хренников и Дмитрий Шостакович в село Пиргово - 1965 година

Вестник "Народна култура" ще отбележи:

"Малко е, пък и съвсем бледо ще бъде, ако се каже, че присъствието на Шостакович повиши извънредно много градус на празничното настроение през фестивалните дни. Изпитали огромното въздействие на музиката им, непосредствените участници във фестивала и зрителите обкръжаваха именития творец с внимание и непрекъснат интерес. Винаги в центъра на фестивалното ежедневие и събития, Шостакович привличаше и създаваше респект със своята съдържаност."

7 април – премиерата на "Катерина Измайлова" (диригент – Р. Райчев, постановка – Евгени Немиров, диригент на хора – А. Димитров, художник – Ив. Икономов). Във фестивалната хроника Шостакович ще впише:

"Горещо благодаря на Русенската опера, която вложи толкова много талант и майсторство в претворяването на "Катерина Измайлова". За мен беше голяма радост да се срещна със забележителните солисти, с превъзходния оркестър и хор. Постановката и оформлението ми направиха много добро впечатление. На голяма висота беше музикалната интерпретация."

Под заглавие "Отново първи" вестник "Дунавска правда" помества обширна статия на Розалия Бикс:

"Празник е слаба дума за явление като тази премиера на русенци – единствена и до днес в България (б.а.). "Катерина Измайлова" на Дм. Шостакович и нейната първа постановка в България, осъществена от Русенската народна опера, са нещо повече от празник. Това е събитие от огромен мащаб – и свидетелство не само за града и неговата опера, а изобщо за културния ръст на нашата страна. Такива произведения векът ни брои на пръсти, отмерва тежко и скъпернически, вдълбава неизличимо в масива на това, което наричаме човешки гений, безсмъртно изкуство. С опери като "Катерина Измайлова" човек може да измерва категории като страдание, участ, смисъл на съществуване..."

Що се отнася до русенци, то те всъщност поеха и издържаха с чест един рядък и ценен риск – да защитят от пулта, от сцената една гениална творба..."

"Мартенски музикални дни" - Русе - 1965. В концертната зала сред публиката

Възторзите "поема" и авторът на статията във в. "Народна култура":
"Седми април - денят на премиерата, се оказа връхна точка в целия музикален фестивал. Ярко е впечатлението от певците... Най-внушително се откроява изпълнителката на главната роля Евелина Стоицева..."

* * *

"Нашата публика - пише К. Илиев по повод гостуването на Шостакович - за втори път има щастието да общува не само с произведенията на големия композитор, но и да изпита очарование-то на неговата подкупваща със своята скромност и духовна сила личност."

А Димитър Христов продължава от страниците на списание "Българска музика":

"Два пъти срещнахме Шостакович в България, и двата пъти се уверихме - обича страната ни. Удиви ни със скромността си, не превърна посещенията си в парад на самоизтъкването...!"

И все така по човешки топло, сърдечно и искрено Шостакович ще разкаже за фестивала в интервю, публикувано във в. "Народна култура" от 1965 година - днес един от най-ценните "документи" в историята на русенската музикална култура. Свята реликва, която пази живото слово, тънката прозорливост и такт на големия майстор.

"Фестивалът остави у мен най-хубави, дълбоки и трайни впечатления, както с музикалното си равнище и богатата си и съдържателна програма, така и с цялата си организация. Той е станал вече хубава традиция, умело е използван натрупания отпреди опит.

Могат да бъдат направени безкрайно много препоръки във връзка с бъдещото му развитие. Мисля, че самите организатори, Съюзът на българските композитори, българските музиканти биха дали най-хубавите препоръки. С удоволствие ще споделя мислите, които ми идват в момента в това отношение. Фестивалът може да стане много хубаво средство за популяризиране музикалното творчество на социалистическите страни, на музикалното

творчество на дунавските страни, на произведенията на композиторите от дадена страна. Може да се организира фестивал на съвременната опера и балет - в Русе има прекрасен оперен колектив и симфоничен оркестър, които са добра база за това. Трябва да се канят повече гости от чужбина - това ще разшири популярността на фестивала. Би могло да се посветят отделни фестивали на камерната музика, на инструменталната, вокалната... Това би било много интересно...

Чух великолепни състави на фестивала. Със Софийската филхармония се срещам не за първи път. Познавам този забележителен оркестър от първото си гостуване в България през 1958 година, познавам прекрасните му диригенти К. Илиев и Д. Петков, слушах великолепните му гастроли в Москва и сега ще останат завинаги в паметта ми блестящите му изпълнения на Русенския фестивал... Много ми хареса "Дон Карлос" в Русенската опера, особено забележителното изпълнение на певците. Хубава беше постановката, оформлението. Русенската филхармония се справи прекрасно с трудната програма, съставена от творби на Т. Хренников. Познавам добре тия произведения, слушал съм ги многократно в Москва и други градове и трябва да кажа, че Русенската филхармония изпълни всичко отлично. Ал. Владигеров е много талантлив диригент...

Концертът на Софийския камерен оркестър, на който бяха изпълнени редица класически произведения, ми даде възможност да се запозная и с много нови произведения на българските композитори. В. Казанджиев, който е ръководител на оркестъра, се представи на този концерт и като композитор с Вариации за струнен оркестър. Това е произведение, написано на високо професионално равнище, с отлично владение на ансамбъла, отлично оркестрирано.

Концертиното за пиано и камерен оркестър на Л. Николов много ми хареса. Според мен, това е много талантливо произведение.

Сериозен труд представляват Петте песни по текстове на чужди поети на Любомир Пипков. Пипков е един от най-интересните и ярки съвременни композитори не само в България, но и в целия свят, и всяко негово произведение представлява интересен и значителен принос в развитието на музикалното творчество на България.

...

Особено силно впечатление ми направи русенската публика. Като музикант за мене беше много интересно и същевременно радостно да наблюдавам вниманието и любовта, с които слушателите ограждаха всички прояви на фестивала, и особено творбите на съвременните композитори. А това е сигурна гаранция, че бъдещите фестивали ще стават все по-интересни. На тази забележителна публика трябва да се поднесе най-хубавата музика."

Дали Шостакович е писал или говорил по-късно за своето повторно идване в Русе - засега не е известно, но русенци са съхранили завинаги живия спомен за тази паметна 1965 година, когато в късната пролетна вечер зад сцената дошъл сам, незабележим, свит, човек в шлифер. Дошъл да поздрави, развълнуван от музиката. Това бил Дмитрий Шостакович...

С Дмитрий Кабалевски - 1960
"Чувството за хумор е много
ценно качество..."
Кабалевски

ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА ДМИТРИЙ ШОСТАКОВИЧ В РЕПЕРТОАРА
НА РУСЕНСКАТА ФИЛХАРМОНИЯ

- СИМФОНИЯ №1 - 1976
- СИМФОНИЯ №3 - 1979
- СИМФОНИЯ №5 - 49, 51, 70, 75
- СИМФОНИЯ №7 - 61, 75
- СИМФОНИЯ №8 - 76
- СИМФОНИЯ №9 - 53, 55, 58, 73, 80, 81
- СИМФОНИЯ №10 - 66, 68, 69
- СИМФОНИЯ №11 - 66
- СИМФОНИЯ №12 - 80
- СИМФОНИЯ №13 - 78
- СИМФОНИЯ №15 - 80
- КОНЦЕРТ ЗА ПИАНО №1 - 67, 81, 86
- КОНЦЕРТ ЗА ПИАНО №2 - 58, 73, 75, 76, 77, 78
- КОНЦЕРТ ЗА ВИОЛОНЧЕЛО И ОРКЕСТЪР - 70, 72, 75, 76, 77, 85
- КОНЦЕРТ ЗА ЦИГУЛКА И ОРКЕСТЪР - 70, 71, 75, 83
- КАМЕРНА СИМФОНИЯ ОПУС 110 - 80
- ПРАЗНИЧНА УВЕРТЮРА - 59, 63, 68, 73, 74, 75, 80, 81, 82, 85
- "ЕКЗЕКУЦИЯТА НА СТЕНКА РАЗИН" - 77
- ПЕСЕН ЗА ГОРИТЕ - 52
- МУЗИКА КЪМ ФИЛМА "ХАМЛЕТ" - 73, 75, 76
- 20 произведения с 57 изпълнения
- 5 произведения, изпълнени за първи път в България

ТВОРБИ ОТ ДМИТРИЙ ШОСТАКОВИЧ

В ПРОГРАМИТЕ НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ФЕСТИВАЛ "МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ" - РУСЕ

21 произведения с 46 изпълнения

3 произведения, изпълнени за първи път в България:
операта "Катерина Измайлова", Симфония №13, поемата "Екзекуцията на Стенка Разин"

СИМФОНИЯ №1 - 68, 77

СИМФОНИЯ №5 - 67, 75, 77, 85

СИМФОНИЯ №6 - 65, 71, 78, 83

СИМФОНИЯ №7 - 75, 80

СИМФОНИЯ №9 - 73,

СИМФОНИЯ №10 - 66, 70, 76

СИМФОНИЯ №11 - 70

СИМФОНИЯ №12 - 67

СИМФОНИЯ №13 - 78

СИМФОНИЯ №14 - 71

КАМЕРНА СИМФОНИЯ ОПУС 110 - 68, 77, 78, 79, 80, 81

ПРАЗНИЧНА УВЕРТЮРА - 68, 70, 77

ДЕВЕТ ПРЕЛЮДА - 79

ПОЕМА "ЕКЗЕКУЦИЯТА НА СТЕНКА РАЗИН" - 67, 77

ОПЕРАТА "КАТЕРИНА ИЗМАЙЛОВА" - 65

КОНЦЕРТ ЗА ПИАНО №1 - 65, 67, 70

КОНЦЕРТ ЗА ЦИГУЛКА №1 - 71, 83

КОНЦЕРТ ЗА ВИОЛОНЧЕЛО И ОРКЕСТЪР - 65, 73

ПРЕЛЮД И СКЕРЦО - 67, 70, 77, 79

СИМФОНИЕТА ЗА СТРУНЕН ОРКЕСТЪР - 72

КЛАВИРЕН КВИНТЕТ ОПУС 57 - 75

В блокировании Ленинград. Билеты за исполнение на Седма симфония - август 1942 година

К 78
III 84

Автори-съставители

И В А И Л И Е В А
М И Х А И Л К Ъ Т Е В

Редактор - Васка Шейтанова
Художник - Ясен Янков

ДП "Дунав" - Русе
март 1986

